

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนกับกฎหมายที่ควรรู้ ตอนที่ ๓

อรวรรณ เกษร
วิทยาการชำนาญการพิเศษ
ผู้เรียบเรียง

บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนถือเป็นรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายจำนวนมาก จากที่ผ่านมาได้มีการนำเสนอกฎหมาย อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจชุมชน) พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ล้วนเป็นกฎหมายที่ทำให้เราได้รับทราบถึงแนวคิด ความหมาย รูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสาระสำคัญของกฎหมายอันมีบทบัญญัติที่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในแต่ละเรื่องที่มีความเฉพาะด้านในกฎหมายฉบับนั้นๆ นอกจากนี้กฎหมายที่สำคัญที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในปัจจุบันยังมีกฎหมายใหม่ที่สำคัญที่เพิ่งออกมาใช้บังคับโดยมีบทบัญญัติที่ถือได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยเป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมผู้ประกอบการที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมาจากแนวคิดในการรวมกลุ่มความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาสังคมต่างๆ จึงถือเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งอันเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

บทความนี้มุ่งหมายจะนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิด ความหมาย และรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการนำเสนอหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม บทสรุปและข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและนำกฎหมายไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

วิสาหกิจเพื่อสังคมกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม หรือที่มีบทบาทช่วยเหลือสังคมนับเป็นแนวทางของโลกธุรกิจในปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการที่บริษัทและวิสาหกิจต่าง ๆ มีการจัดทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งในมิติหนึ่ง CSR นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการดำเนินธุรกิจที่เรียกกันว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise: SE) ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างสมดุลระหว่างการแสวงหากำไรทางธุรกิจ และการช่วยเหลือสังคมไปพร้อม ๆ กัน ในส่วนของประเทศไทยนั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมมีพัฒนาการมานาน และมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานรากและการช่วยเหลือสังคมอย่างมาก ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการพัฒนามายาวนาน เช่น สหกรณ์กรีนเนท จำกัด โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร บริษัท เขาค้อทะเลภู จำกัด เป็นต้น รัฐบาลไทยเริ่มให้ความสนใจกับการกำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นต้นมาโดยมีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม (สกส.) ขึ้นเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้นในประเทศไทย

(ประพิน นุชเปี่ยม, ตัญญาพรศน์ ประทีปพรณรงค์ และ บงกช เจนจรัสสกุล, ๒๕๖๑, น.๑๑๐ - ๑๑๒) ซึ่งต่อมาก็ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ๖๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับเงินได้เท่าที่จ่ายเป็นเงินลงทุนในหุ้นสามัญของวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเงินได้เท่ากับจำนวนเงินที่มอบให้หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้มีการประกอบกิจการเพื่อสังคมในประเทศเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนทำให้ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือชุมชนและสังคม ซึ่งเหตุที่วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถมีส่วนช่วยเหลือชุมชนและสังคมได้เนื่องจากบริษัท ที่ประกอบกิจการอันเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมส่วนใหญ่จะมีการใช้วัตถุดิบในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนซึ่งถือเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้ในอีกประการหนึ่ง

กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมายที่ตราออกมาใช้บังคับโดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้การดำเนินกิจการเกิดการขยายตัวมากขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยกฎหมายจะกำหนดมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนและจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือและพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการและสาระสำคัญของกฎหมาย ดังนี้

๑. คำนียามตามกฎหมาย

กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการกำหนดคำนิยามที่สำคัญ ๆ ไว้เช่น

วิสาหกิจเพื่อสังคม หมายถึง บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

กลุ่มกิจการเพื่อสังคม หมายถึง บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

๒. วิสาหกิจเพื่อสังคม

กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมกำหนดไว้ให้กิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ โดยกิจการต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(๒) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ มาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ มาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๓) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (๑) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของผลกำไรทั้งหมด โดยให้ถือว่าการลงทุนในกิจการของตนเองซึ่งมีกระบวนการผลิตหรือการบริการที่มีลักษณะตาม (๑) หรือการขยายกิจการเพื่อวัตถุประสงค์ตาม (๑) ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม

(๔) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

(๕) ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เว้นแต่พ้นกำหนดสองปีนับถึงวันยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) ไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ ๒๕ ขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนตาม (๕) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

การจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมมี ๒ ประเภท ได้แก่ (๑) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทนี้ให้สามารถดำเนินการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดได้ โดยให้ถือว่าวัตถุประสงค์ในการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคมเป็นการแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น และ (๒) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น โดยกิจการที่ประสงค์จะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่สำนักงานประกาศกำหนด กิจการที่จดทะเบียนแล้วอาจใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้ และห้ามมิให้บุคคลใดใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบเป็นชื่อในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริการ หรือการอื่น ๆ เว้นแต่เป็นผู้ได้รับการจดทะเบียน

ในการควบคุมตรวจสอบวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น กฎหมายกำหนดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และหนังสือแสดงเจตนาารมณการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม และปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย จะต้องวางและรักษาไว้ซึ่งระบบบัญชีที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถจัดทำรายงานทางการเงินแสดงฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยมีการตรวจสอบและแสดงความเห็นทุกปี โดยผู้สอบบัญชี และจะต้องจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคมนั้นต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พร้อมทั้งจะต้องนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นรายปี

ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นประสงค์จะเลิกการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนหรือมติของคณะกรรมการของนิติบุคคล และให้นายทะเบียนลบชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นออกจากทะเบียนและประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

๓. คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ประกอบด้วย (๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ (๒) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสิบสองคน ได้แก่

ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และประธานสมาคมธนาคารไทย (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนแปดคน ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือกลุ่มกิจการเพื่อสังคมจำนวนสามคน ผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชนจำนวนสามคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนสองคน โดยผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจะต้องมาจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการเงิน ด้านการลงทุน ด้านกฎหมาย ด้านสื่อสารมวลชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคม ด้านการตลาด หรือด้านการออกแบบ โดยให้แต่งตั้งด้านละไม่เกินหนึ่งคน และให้ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสามคน

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้แก่ (๑) กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ เพื่อให้ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ รวมทั้งเร่งรัดให้มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ (๒) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่สำนักงานเสนอ (๓) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการประกอบกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยการกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร มาตรการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น และสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรแก่บุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม (๔) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ (๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม (๖) จัดให้มีสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคม (๗) กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมนำส่งเงินสมทบหรือเสียเงินเพิ่มเข้ากองทุน (๘) ให้ความเห็นชอบความตกลงหรือความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมกับหน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ (๙) แต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (๑๐) ควบคุมดูแลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กำหนดนโยบายการบริหารงาน และให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานและงบประมาณของสำนักงาน รวมทั้งออกระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเกี่ยวกับสำนักงานในเรื่อง (ก) การบริหารงานบุคคล การเงิน การพัสดุ การบัญชี และการจำหน่ายทรัพย์สินจากบัญชีเป็นสูญ รวมทั้งการดำเนินการหรือการบริหารงานอื่นที่จำเป็นของสำนักงาน (ข) การสรรหา การจ้าง การปฏิบัติงานและการประเมินผลงานของผู้อำนวยการ การรักษาการแทน และการมอบให้ผู้อื่นปฏิบัติงานแทน (ค) การจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง (ง) การกำหนดเครื่องแบบผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้างของสำนักงานและเครื่องหมายของสำนักงาน (จ) การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน หรือค่าบริการในการดำเนินงานของสำนักงาน (๑๑) แต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (๑๒) กำกับการบริหารกองทุนตามพระราชบัญญัตินี้ และ (๑๓) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๔. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ไม่เป็นส่วนราชการ และไม่ป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น โดยสำนักงานมีฐานะเป็นนิติบุคคล และอยู่ในกำกับของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่รับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และเสนอแนวทางในการส่งเสริม หรือสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม ต่อคณะกรรมการ จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบ ให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล จัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มกิจการเพื่อสังคมเพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป รวมทั้งวิเคราะห์สภาพปัญหาและสถานการณ์ อุปสรรค และความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศ และจัดทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีอำนาจในการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และดำเนินการใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจของสำนักงาน ในส่วนของทุนและทรัพย์สินในการดำเนินกิจการของสำนักงาน จะประกอบด้วย (๑) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ ตามความเหมาะสมเป็นรายปี (๒) เงินอุดหนุนจากภาคเอกชนหรือองค์กรอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ และเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้สำนักงาน ซึ่งการรับเงินหรือทรัพย์สินจะต้องไม่กระทำในลักษณะที่ทำให้สำนักงานขาดความเป็นอิสระหรือความเป็นกลาง (๓) ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน และค่าบริการ และ (๔) ดอกผลของเงินหรือรายได้จากทรัพย์สินของสำนักงาน

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นผู้บริหารงานของสำนักงานภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มีหน้าที่บริหารกิจการของสำนักงานให้เป็นไปตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ของสำนักงาน ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ นโยบาย และมติของคณะกรรมการ และเป็นผู้บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่และลูกจ้างทุกตำแหน่ง รวมทั้งมีหน้าที่เสนอเป้าหมาย แผนงาน และโครงการต่อคณะกรรมการเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานบรรลุวัตถุประสงค์ เสนอแผนการเงิน และงบประมาณประจำปีต่อคณะกรรมการ เสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสำนักงาน รวมทั้งรายงานทางการเงินและการบัญชีต่อคณะกรรมการ รวมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงกิจการและการดำเนินงานของสำนักงานให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสำนักงาน ต่อคณะกรรมการ โดยผู้อำนวยการต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการในการบริหารกิจการของสำนักงาน ในกรณีการดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้แทนของสำนักงาน โดยผู้อำนวยการจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนด นิติกรรมใดที่ผู้อำนวยการหรือผู้รับมอบอำนาจจากผู้อำนวยการกระทำโดยฝ่าฝืนระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนดย่อมไม่ผูกพันสำนักงาน เว้นแต่คณะกรรมการจะให้สัตยาบัน

๕. กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นในสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน

สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย เงินสมทบและเงินเพิ่ม เงินค่าปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้แก่กองทุน ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน รวมทั้งเงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ

เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ได้แก่ ให้วิสาหกิจเพื่อสังคม กุ้ย้มสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน ในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก โดยมีกำหนดเวลาไม่เกินสองปี ซึ่งสามารถขยายกำหนดระยะเวลาได้รวมแล้วไม่เกินสี่ปี ให้ความช่วยเหลือส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุน ร่วมทุน หรือดำเนินการใดร่วมกับนิติบุคคลอื่น เกี่ยวกับการก่อตั้ง การขยายกิจการ การวิจัย การพัฒนา และการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด โดยการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนประกอบด้วย ประธานกรรมการบริหารกองทุนซึ่งแต่งตั้งจากกรรมการ กรรมการบริหารกองทุนซึ่งแต่งตั้งจากผู้แทนกระทรวงการคลัง คนหนึ่ง กรรมการบริหารกองทุนซึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสี่คน โดยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม การเงินการธนาคาร การบริหารธุรกิจ หรือการลงทุน และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกรรมการบริหารกองทุนและเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารกองทุนมีหน้าที่และอำนาจ ได้แก่ กำหนดนโยบายและควบคุมดูแล การบริหารกองทุน พิจารณาจัดสรรเงินกองทุนเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ออกระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน จัดทำรายงานการรับและการจ่ายเงินของกองทุนเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการบริหารกองทุน หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ในการพิจารณาจัดสรรเงินกองทุน ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนพิจารณาให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

๖. การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุน สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร สิทธิประโยชน์ตามมาตรการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น ซึ่งจะต้องเป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในเรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุนตามกฎหมาย

ส่วนบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเฉพาะการบริจาคเงินให้แก่กองทุนหรือให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยในการสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งอาจได้รับสิทธิประโยชน์ต้องเป็นการลงทุนในกิจการ

ของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการให้เงินสนับสนุนกิจการหรือการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม หรือองค์ความรู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ ซึ่งบุคคลใดจะได้รับสิทธิประโยชน์ในลักษณะใดจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามข้อเสนอของคณะกรรมการ

๗. การกำกับดูแล และการเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ติดตามและกำกับดูแล รวมทั้งตรวจสอบ และประเมินผลกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หนังสือแสดงเจตนากรมการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม และตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสถานประกอบการของวิสาหกิจเพื่อสังคมในระหว่างเวลาทำการ เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงหรือเพื่อตรวจสอบเอกสารหรือสิ่งของใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ตามความจำเป็น

ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีพฤติการณ์ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และหนังสือแสดงเจตนากรมการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือไม่จัดทำรายงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานกำหนด หรือไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้นกับสำนักงานโดยไม่มีเหตุอันควรตามที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือคณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในกรณีอื่น ให้นายทะเบียนแจ้งเตือนเป็นหนังสือให้วิสาหกิจเพื่อสังคมปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนเพิกถอนการจดทะเบียน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมประกาศกำหนด และให้ประกาศการเพิกถอนการจดทะเบียนให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป ในกรณีที่มีการอุทธรณ์การเพิกถอนการจดทะเบียน ให้แจ้งในประกาศนั้นด้วยว่าอยู่ในระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์

กิจการใดที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจเพื่อสังคมใด ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน กิจการหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ประกอบด้วย กรรมการตามมาตรา ๑๕ (๒) และ (๓) ประเภทละหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินห้าคน ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการเงินการคลัง ด้านกฎหมาย ด้านการพาณิชย์ หรือด้านการพัฒนาสังคม ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์พิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นที่สุดท้ายและให้ประกาศให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

๘. กลุ่มกิจการเพื่อสังคม

กลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่ประสงค์จะขอรับการส่งเสริมจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องจัดเจ้าหน้าที่นายทะเบียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานประกาศกำหนด ในประกาศให้กำหนดการดำเนินการของกลุ่มกิจการเพื่อสังคม และการกำกับดูแลกลุ่มกิจการเพื่อสังคมตามความเหมาะสมแก่ประเภทของกลุ่มกิจการเพื่อสังคม โดยให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมกลุ่มกิจการเพื่อสังคมในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยี การบริหารงานบุคคล การเงิน การบัญชี การตลาด และการบริหารจัดการธุรกิจด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มกิจการเพื่อสังคมสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป

๙. สมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคม

เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการในการจัดให้มีการประชุมสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งจะต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

สมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการในเรื่องการกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม การสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และสถาบันการเงิน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม การกำหนดแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือที่มีผลกระทบต่อการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม และการปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

วิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมใดจะเข้าร่วมประชุมสมัชชาให้ลงทะเบียนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่สำนักงานกำหนด และนอกจาก ผู้ลงทะเบียน สำนักงานจะกำหนดให้เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรภาคเอกชนตามที่เห็นสมควรมาร่วมประชุมด้วยก็ได้

๑๐. โทษทางปกครอง

บุคคลใดใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบเป็นชื่อในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริการ หรือการอื่น ๆ โดยไม่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ จะต้องชำระค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีที่เห็นสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน หากบุคคลผู้ฝ่าฝืนมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งต้องชำระค่าปรับรายวันอีกวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

ถ้าบุคคลผู้ถูกปรับไม่ชำระค่าปรับทางปกครอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเพื่อบังคับชำระค่าปรับทางปกครอง ในการนี้ถ้าศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับทางปกครอง หากผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับทางปกครองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ยึดทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อชดใช้แทนค่าปรับทางปกครอง แต่มิให้นำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่ผู้นั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล และการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย

จากบทบัญญัติของกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบธุรกิจอันเป็นกิจการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้กิจการดังกล่าวเกิดการขยายตัวมากขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีสาระสำคัญของกฎหมายเริ่มตั้งแต่การกำหนดคานี้ยามอันเป็นสาระสำคัญของกฎหมาย เช่น คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม”

และ “กลุ่มกิจการเพื่อสังคม” เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการส่งเสริมหรือสนับสนุนตามกฎหมายที่จำกัดเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนหรือกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียน

วิสาหกิจเพื่อสังคม กฎหมายกำหนดว่ากิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้นั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และต้องมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ เช่น เด็กและเยาวชน คนชรา ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือค้ำประกันประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ และนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อสังคม และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละยี่สิบห้าขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกิจการไว้เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป

การจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมมี ๒ ประเภท คือ วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น และวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น และเมื่อจดทะเบียนแล้ว วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้ แต่หากบุคคลใดไม่ได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ก็ไม่สามารถที่จะใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบเป็นชื่อในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริการได้ โดยผู้ที่ฝ่าฝืนจะถือว่ามีความผิดและต้องได้รับโทษปรับตามกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้มีการแอบอ้างใช้ชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และหนังสือแสดงเจตนาธรรมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมาย และหากต่อไปภายหน้ามีความประสงค์จะเลิกการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนลบชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นออกจากทะเบียน

ในส่วนกลไกการบริหารและการดำเนินการตามกฎหมาย กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กำหนดกลไกการดำเนินการตามกฎหมายไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ (๑) กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจหน้าที่หลักประการสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ รวมทั้งจัดให้มีสมาชิกวิสาหกิจเพื่อสังคม (๒) กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้นโดยให้รับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมเพื่อให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นผู้บริหารงานภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (๓) กำหนดให้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีคณะกรรมการบริหารกองทุนซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการบริหารกองทุน รวมถึงการพิจารณา

จัดสรรเงินกองทุน (๔) กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุน สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น และบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเฉพาะการบริจาคเงินให้แก่กองทุนหรือให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งอาจได้รับสิทธิประโยชน์ต้องเป็นการลงทุนในกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการให้เงินสนับสนุนกิจการหรือการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม หรือองค์ความรู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ และ (๕) กำหนดเรื่องการกำกับดูแลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมและพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยนายทะเบียนตามกฎหมาย

กลุ่มกิจการเพื่อสังคม โดยกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่ประสงค์จะขอรับการส่งเสริมจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องจัดแจ้งต่อนายทะเบียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานประกาศกำหนด โดยประกาศนั้นให้กำหนดการดำเนินการของกลุ่มกิจการเพื่อสังคม และการกำกับดูแลกลุ่มกิจการเพื่อสังคมตามความเหมาะสมแก่ประเภทของกลุ่มกิจการเพื่อสังคม โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมกลุ่มกิจการเพื่อสังคมในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร การให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยี การบริหารงานบุคคล การเงิน การบัญชี การตลาด และการบริหารจัดการธุรกิจด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มกิจการเพื่อสังคมสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป

สมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคม เมื่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้จัดให้มีสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว คณะกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยสมัชชาวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม การสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และสถาบันการเงิน และการกำหนดแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือ ที่มีผลกระทบต่อการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่ประสงค์จะเข้าร่วมประชุมสมัชชาให้ลงทะเบียนต่อนายทะเบียนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่สำนักงานกำหนด โดยสำนักงานอาจเชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรภาคเอกชนตามความเห็นสมควรมาร่วมประชุมด้วยก็ได้

บทสรุป

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายจำนวนมากหลายฉบับ เนื่องจากเศรษฐกิจชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่มีความหลากหลาย ทั้งการผลิต การแปรรูป การจำหน่ายสินค้า รวมถึงการบริการ ซึ่งได้มีการนำเสนอกฎหมายบางฉบับที่มีความสำคัญอันมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ

เรื่องเศรษฐกิจชุมชน) พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และในที่นี้ได้นำเสนอ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เพิ่งมีผลใช้บังคับ โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนในอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างสมดุลระหว่างการแสวงหากำไรทางธุรกิจ และการช่วยเหลือ สังคมไปพร้อม ๆ กัน โดยกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลัก ในการส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือค้ำประกันประโยชน์ให้แก่สังคมอันเป็นกิจการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจ เพื่อสังคม ด้วยการกำหนดมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียน เช่น ความช่วยเหลือ ทางการเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์ตามมาตรการจัดซื้อ จัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น อีกทั้งกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงาน ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือและพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคม ซึ่งในการ ประกอบกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมก็จะมีเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องของการใช้วัตถุดิบและบริการ จากชุมชน และส่งผลสะท้อนกลับไปยังชุมชนโดยการให้ความช่วยเหลือชุมชนและสังคมเพื่อเป็นการสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเจริญเติบโต มากยิ่งขึ้นได้ต่อไป

บรรณานุกรม

กฎหมาย

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. ๒๕๖๒, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๖๗ ก (๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒): ๓๒-๕๖.

พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ๖๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๙, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๗๖ ก (๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙): ๑๓-๑๖.

บทความ

ประพิน นุชเปี่ยม, ตัญญาพรศน์ ประทีปพรณรงค์ และ บงกช เจนจรัสสกุล. “วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย: ข้อเสนอแนะบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม.” สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, ฉ. ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑๐๙-๑๔๑.

ฐานข้อมูลออนไลน์

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (๒๕๖๑). เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๘๙/๒๕๖๑ เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ (อ.พ. ๙๗/๒๕๖๑). <http://web.senate.go.th/document/approve/803.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๒).